

Eesti Rahvakultuuri Keskus

**Mulgimaa pärimuskultuuri
toetusmeetme perioodi 2022-2025
kokkuvõte**

Viljandi 2025

Sisukord

SISSEJUHATUS.....	3
1 TOETUSMEETME EELARVE SUURUS	4
2 KOMISJONI KOOSSEIS JA KOOSOLEKUD.....	4
3 TAOTLUSVOORUD.....	5
4 TOETUSE SAAJAD.....	6
4.1 TOETUSTE SAAJAD NING TOETATUD PROJEKTIDE ARV.....	6
4.2 TOETUSE SAAJAD ORGANISATSIOONI ÕIGUSLIKU VORMI JÄRGI.....	7
5 TOETUSMEETME VALDKONNAD.....	8
5.1. PÄRIMUSE JÄTKUSUUTLIKKUSE EDENDAMINE	10
5.2. PÄRIMUSEL PÕHINEV KUNST.....	11
5.3. KEEL JA HARIDUS.....	11
5.4. TEADUS.....	11
5.5 MEEDIA JA MAINEKUJUNDUS	12
5.6. ARENDUSTEGEVUS	12
6. PERIOODI 2022-2025 JOOKSUL MÕÕDETAVAL TULEMUSED	14
7. MULGIMAA KULTUURIPIIRKONNA TOETUSTE MÕJU-UURINGU LÜHIKOKKUVÕTE.....	14
LÕPETUSEKS	15

Sissejuhatus

Mulgimaa pärimuskultuuri toetamise periood 2022-2025 oli jätkuks programmidele „Mulgimaa kultuuriprogramm 2010-2013“, „Mulgimaa kultuuriprogramm 2014-2017“ ja Mulgimaa pärimuskultuuri toetamine 2018-2021 ning aastail 2000-2009 toiminud riiklikule programmile „Lõunaeesti keel ja kultuur“.

Toetuse eesmärgiks on kaasa aidata vaimse kultuuripärandi väärtustamisele ja säilimisele ning püsimisele elavas kasutuses. Oluline on noorte sidumine esivanemate keele ja kultuuripärandiga ning kohalikus kultuuris osalejate ringi laiendamine, aga ka sellele kaasa aitavate tegevuste toetamine väljaspool Mulgimaad. Nimetatud eesmärkide täitmine tagatakse valdkondlikult toetatavate tegevuste kaudu.

Oodatava mõjuna muutub Mulgimaa tugevama identiteediga piirkonnaks ning selle elanikud tunnevad ennast paikkondlike vaimsete väärtuste ja eripära säilitajate ning edasikandjatena; luuakse tingimused mulgi keele ja kultuuripärandi uurimiseks, kasutamiseks ja arendamiseks.

Lõuna-Viljandimaa on olnud mulkide kodupaigaks ning sealset kogukonda on iseloomustanud mulgi keele kõnelemine, mille õppimisele ning arendamisele on viimastel aastatel järjest suuremat tähelepanu pööratud. Mulke on iseloomustanud ka visa kinnihoidmine oma põlistest traditsioonidest ja elukommetest. Ajaloolist mulgi elukorraldust iseloomustab tugev pere, abielu, lapsed ja austus ning armastus ligimese vastu.

Alates 2018. aastast jaguneb Mulgimaa nelja omavalitsuse vahel. Viljandimaa alla kuulub Viljandi valla lõunaosa ja kogu Mulgi valla ala, Valgamaal hõlmab see Tõrva valda ning Pärnumaal Saarde valla idaosa. Need piirkonnad on toetuse kasutamise sihtalad.

Mulgimaal on alates 2013. aastast oma lipp.

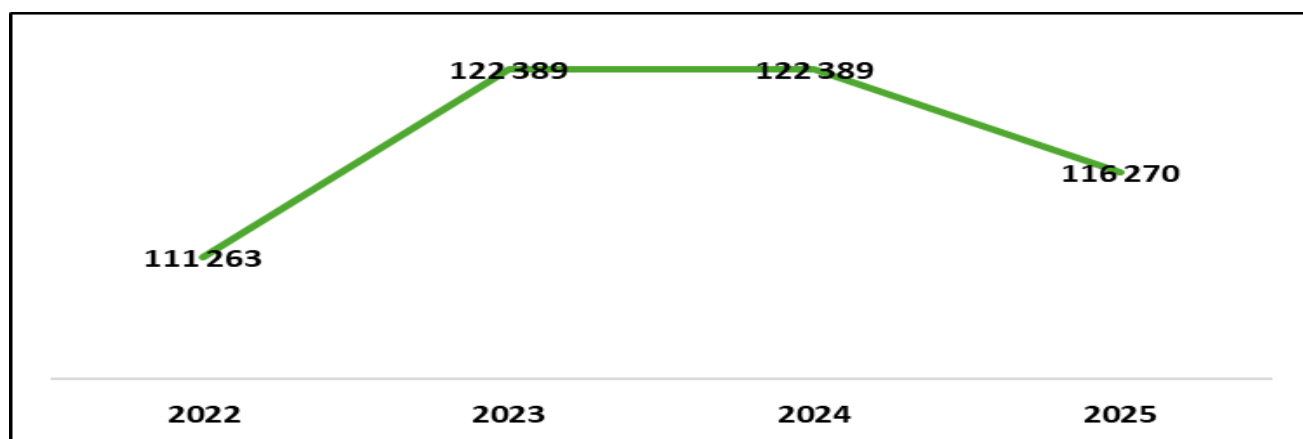
1 Toetusmeetme eelarve suurus

Toetusmeetmele riigieelarvest eraldatud eelarve suurus perioodil 2022-2025 oli 472 311 eurot.

- 2022. aastal riigieelarvest eraldatud 111 263 eurot, millele liideti juurde 2021 aasta toetusmeetme jääk 3907 eurot, seega oli toetuse jagamiseks 115 170 eurot
- 2023. aastal riigieelarvest eraldatud 122 389 eurot, juurde liideti 2022 aasta toetusmeetme jääk 843 eurot, toetuse jagamiseks 123 232 eurot
- 2024. aastal riigieelarvest eraldatud 122 389 eurot, juurde liideti 2023 aasta jääk 3877 eurot, toetuse jagamiseks 126 266 eurot.
- 2025. aastal riigieelarvest eraldatud 116 270 eurot.

Jäägid on tekkinud mitterealiseerunud projektide või toetuse osalise kasutamise tagasimaksete arvelt.

Toetuste eraldamisel arvestati kasutamata jäägist toetuse jagamise summa tingimuslikult, sest otsus toetamise kohta jõustus peale Rahandusministeeriumi otsust eelmise aasta, st jäägi riigieelarve vahendite ülekandmisel järgnevasse kalendriaastasse ning riigieelarve muutmise käskkirja jõustumise järel.

Joonis 1 Mulgimaa pärimuskultuuri eelarve suurus perioodil 2022 – 2025

Vastavalt riigieelarve võimalustele 2023. aastal kasvas toetusmeetme eelarve, kuid 2025 aastal seoses riigieelarveliste kärbetega kärbiti ka Mulgimaa pärimuskultuuri eelarvet 5 %. Võrreldes eelmise perioodiga vähenes eelarve vaadeldaval perioodil

2 Komisjoni koosseis ja koosolekud

Komisjoni koosseis on kinnitatud Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktori käskkirjaga. Komisjoni kuuluvad kogukonna esindajad ja valdkonna sõltumatud eksperdid. Komisjoni ülesanneteks on toetuse saamiseks esitatud taotluste läbivaatamine ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktorile toetuse jaotamiseks ettepanekute tegemine. Komisjon juhindub oma töös määrusest „Mulgimaa pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord“ ning Eesti Rahvakultuuri Keskuse direktori käskkirjaga kinnitatud riigisisese toetuse eraldamise komisjoni töökorra. Komisjoni liige lähtub oma töös heast tavast ja korruptsioonivastasest seadusest.

Vaadeldaval perioodil kuulusid komisjoni järgmised liikmed: komisjoni esimees Eino Pedanik ning liikmed Kai Kannistu, Anneli Kundla, Alli Laande, Mare Lilienthal, Leana Liivson, Jaak Pihlak, Virve Tuubel, Piret Leskova, Tuuli Tubin McGinley. 2023 aastal kuulus komisjoni Tuuli Tubin McGinley asemel Peeter Liedemann. 2025 aastal muudeti komisjoni koosseis. Komisjoni töös osalesid uute liikmetena Vello Jaska, Kätlin Kõverik, Eha Mandel ja Laine Pedaja. Komisjon koguneb kord aastas. Vaadeldaval perioodil toimus neli koosolekut:

- 2022. aastal toimus koosolek virtuaalselt;
- 2023. aastal toimus koosolek Viljandis;

- 2024. aastal toimus koosolek Mulgi Elamuskeskuses Sooglemäel ja Antropoloogia keskuse poolt läbi viidud Mulgimaa pärimuskultuuri mõju-uuringu kokkuvõtte esitlusega;
- 2025. aastal toimus koosolek Mulgi Elamuskeskuses Sooglemäel.

Koosolekute vahelisel perioodil vahetati informatsiooni e-kirjade teel.

3 Taotlusvoorud

Nelja aasta jooksul toetati kokku 32 eri taotleja 133 projekti kogusummas 472 311 eurot.

Vaadeldaval perioodil esitati 160 taotlust, millest toetati 133 projekti. Eelmisel toetusperioodil (2017-2021), esitati 199 taotlust ning toetati 164 projekti.

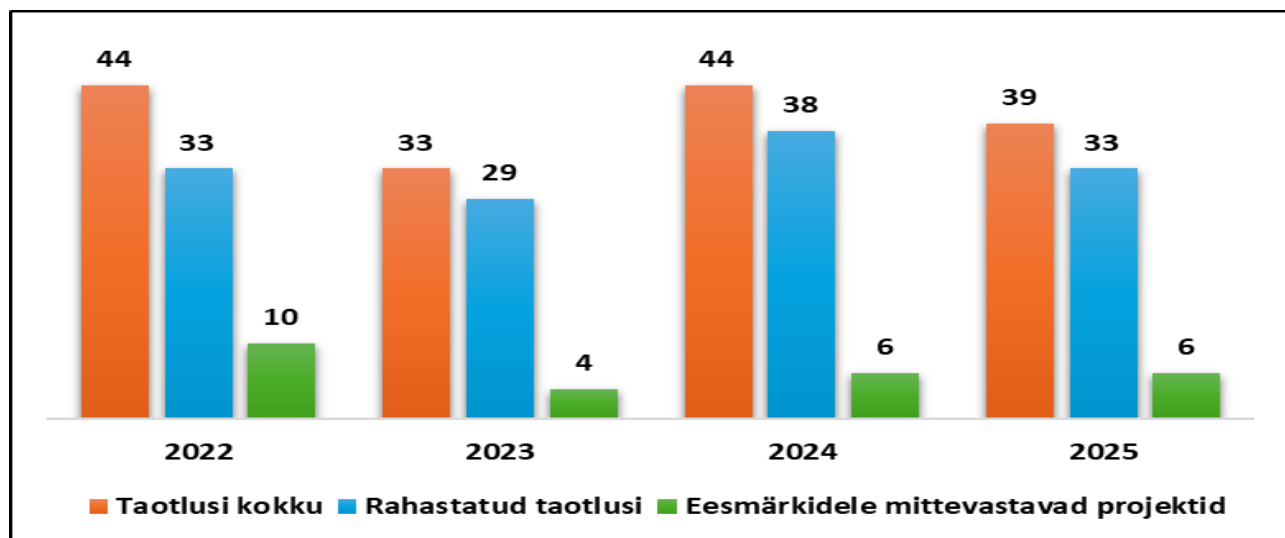
Alljärgnevas tabelis on eraldatud summa veerus märgitud riigieelarvest toetusteks eraldatud summa koos eelmisest kalendriaastast tekkinud jäägiga, mis kanti riigieelarve vahendite ülekandmisel järgnevasse kalendriaastasse (vt ka peatükk 1).

Tabel 1 Taotletud ja rahastatud projektid perioodil 2022 - 2025

Aasta	Taotluste arv	Taotletud summa	Rahastatud projektide arv	Eraldatud summa	Rahastatud projektide %	Rahastuse %
2022	44	205 271	33	115 170	75 %	56 %
2023	33	159 336	29	123 232	88 %	77 %
2024	44	237 859	38	122 389	86 %	51 %
2025	39	148 998	33	116 270	84 %	78 %
Kokku	160	751 464	133	477 061		
Perioodi keskmine					83 %	63 %

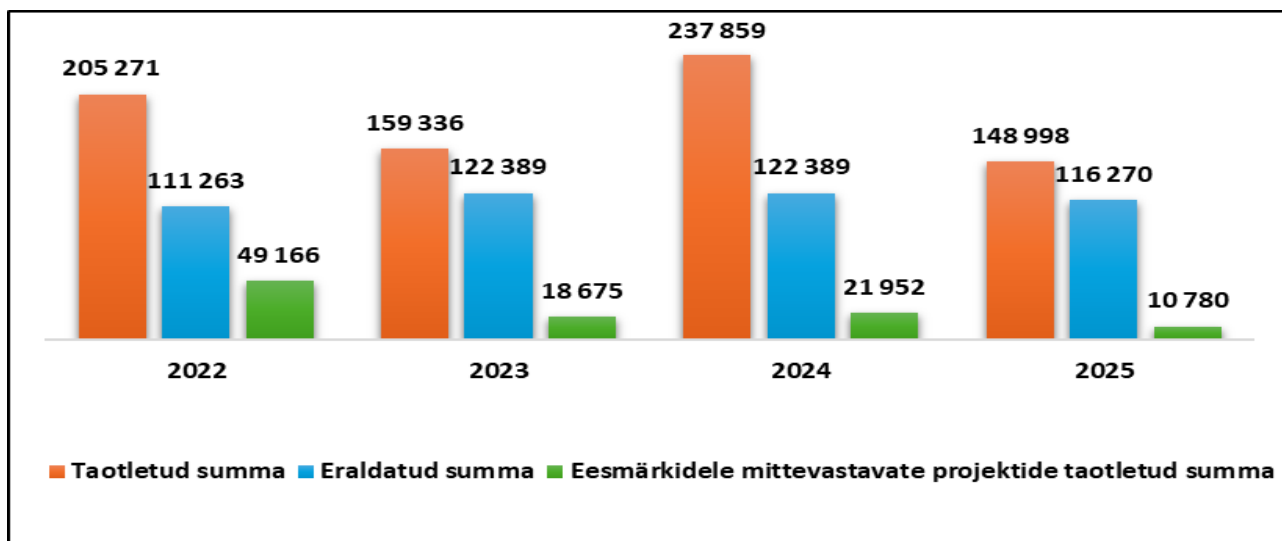
Vaadeldava perioodi jooksul esitatud taotluste hulgast ligi 83% taotlustest said rahastatud, eelmisel perioodil rahastati 82% esitatud taotlustest. Summaliselt on projektide rahastuse protsent 63%, eelmisel perioodil 66%.

Rahastust mitte saanud projektide hulgas oli vaadeldaval perioodil 26 toetusmeetme eesmärkidele mittevastavat projekti.

Joonis 2 Esitatud taotluste ja rahastatud projektide arv

Võrreldes eelmise perioodiga on taotluste arv vähenenud. Taotluste arvu vähenemine võib tuleneda eestvedajate kadumise, väsimise või motivatsiooni langusega. Perioodi jooksul on võrreldes 2018-2021 perioodiga suurenenud toetusmeetme eesmärkidele mittevastavate taotluste arv. See võib viidata sellele, et alusdokumentidega tutvumine ei ole piisav ning tuleks rohkem kohapeal tegeleda toetusmeetme tingimuste tutvustamise ning projektkirjutamise nõuetega. Samuti ei ole uusi tulijaid, kes oskaksid või sooviksid pärimuskultuuriga jätkata.

Joonis 3 Esitatud ja rahastatud taotluste summad eurodes

Perioodi jooksul on taotletud toetusi kokku 751 464 euro ulatuses. Toetusmeetme eelarve vaadeldaval perioodil oli 472 311 eurot. Koos jäägi summaga eraldati projektidele toetust kokku 432 008 eurot. Toetatud summa suurus võib erineda riigi poolt eraldatud eelarvelisest summast juhul, kui eelarvele on juurde liidetud eelmise aasta jääk. Jäägid on tekkinud mõjuvatel põhjustel mitterealiseerunud ja/või projekti teostamise käigus tagasikantud toetuse arvelt. 2022. ja 2023. aasta jäägid lisati uue aasta programmi eelarvele.

Tabel 2 Perioodide võrdlus toetust saanud erinevate organisatsioonide ja toetatud projektide arvu kohta

Periood	Toetust saanud erinevate organisatsioonide arv	Toetatud projektide arv	Summa
2018-2021	44	164	423 962 €
2022-2025	32	133	477 061 €

Võrreldes käesolevat perioodi 2022-2025 eelmise perioodiga 2018-2021 oli nii toetust saanud erinevate organisatsioonide kui ka toetatud projektide arv väiksem, kuid projektidele eraldatud toetuste kogusumma suurem.

4 Toetuse saajad

Järgnevalt vaatleme toetusmeetme vaadeldava perioodi jooksul enim toetust saanud, nende rahastatud projekte ning organisatsioonide õiguslikku vormi

4.1 Toetuste saajad ning toetatud projektide arv

Enim taotlusi on esitanud ja rahastust projektidele eraldatud Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut. Mulgi Kultuuri Instituut on kogukonda ühendav katusorganisatsioon- kohalikul partnerlusel põhinev vabatahtlik Mulgimaa valdade ja linnade ühendus. Instituudi eestvedamisel on välja kujunenud mitmed traditsioonilised sündmused: Mulgi konverents, Mulgi pidu, Mulgi mälumäng, erinevad pärimuskultuuri laagrid, õpitoad ja keeleringid; antakse välja mulgikeelset ajalehte „Ütsainus Mulgimaa”. Instituut on mulgi keele ja kultuuri aktiivseks teabekeskuseks, vahendajaks ja nõuandjaks.

Tabel 3 Enim toetust saanud organisatsioonid perioodil 2022-2025

Taotleja nimi	Rahastatud taotluste arv	Toetuste summa kokku
Mulgi Kultuuri Instituut MTÜ	34	282 253 €
August Kitzbergi nimeline	10	33 648 €

Gümnaasium		
Mulgi Vallavalitsus	9	14 198 €
Tartu Ülikool	9	23 627 €
Tarvastu Muuseumi Sõprade Selts	7	12 234 €
MTÜ Mulkide Selts	4	17 000 €
Eesti Kirjandusmuuseum	4	8 554 €
Tõrva Gümnaasium	4	10 220 €
MTÜ Mulgi Elamuskeskus	5	4 893 €
Kultuurileht SA	4	9 739 €

Aktiivsed taotlejad lisaks Mulgi Kultuuri Instituudile on August Kitzbergi nimeline Gümnaasium, Mulgi Vallavalitsus, Tartu Ülikool, MTÜ Mulkide Selts, Tarvastu Muuseumide Selts, Eesti Kirjandusmuuseum, MTÜ Mulgi Elamuskeskus, Kultuurileht SA.

August Kitzbergi Gümnaasiumi projektidega viidi läbi loodus- ja haridusprojekte ning soetati kooli tantsurühmadele uued rahvariided.

Toetati Mulgi valla allasutustena tegutsevate koolide ja lasteaedade projekte, mille kaudu väärtustati ja taaselistati Mulgimaale omast elulaadi, tavaid, kombeid, oskusi ning keelelist eripära, sidudes lapsi esivanemate keele ja pärimusega.

Tõrva Gümnaasiumi projektidega viidi läbi mulgikeelseid loodushariduslikke tegevusi, mis mõeldud eelkõige lastele ja noortele. Nimetatud projektide eesmärk on väärtustada ning säilitada Mulgimaal tehtud talutööde tegemise oskusi, tavaid ja kombeid läbi praktiliste tegevuste ning läbi mulgi keele kõnelemise. Koostööpartneriks Tõrva Gümnaasiumile oli Lilli Looduskeskus ja MTÜ Mulgi Elamuskeskus.

Tartu Ülikool on toetust saanud erinevate välitööde läbiviimiseks üliõpilastega ning mulgi keele õppimise ja kultuuriliste tegevuste läbiviimiseks ülikoolis.

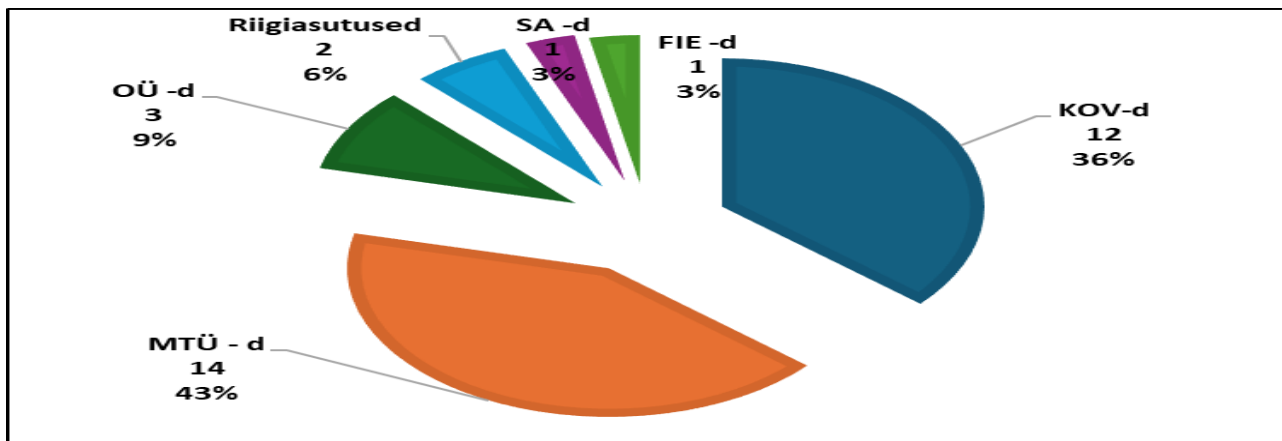
SA Kultuurileht annab igal aastal toetuse abil välja mulgikeelset ajakirja „Täheke“.

4.2 Toetuse saajad organisatsiooni õigusliku vormi järgi

Vaadeldes eraldatud toetusi organisatsioonide õigusliku vormi järgi saame ülevaate nende valmisolekust projektimaailmas tegutsemiseks.

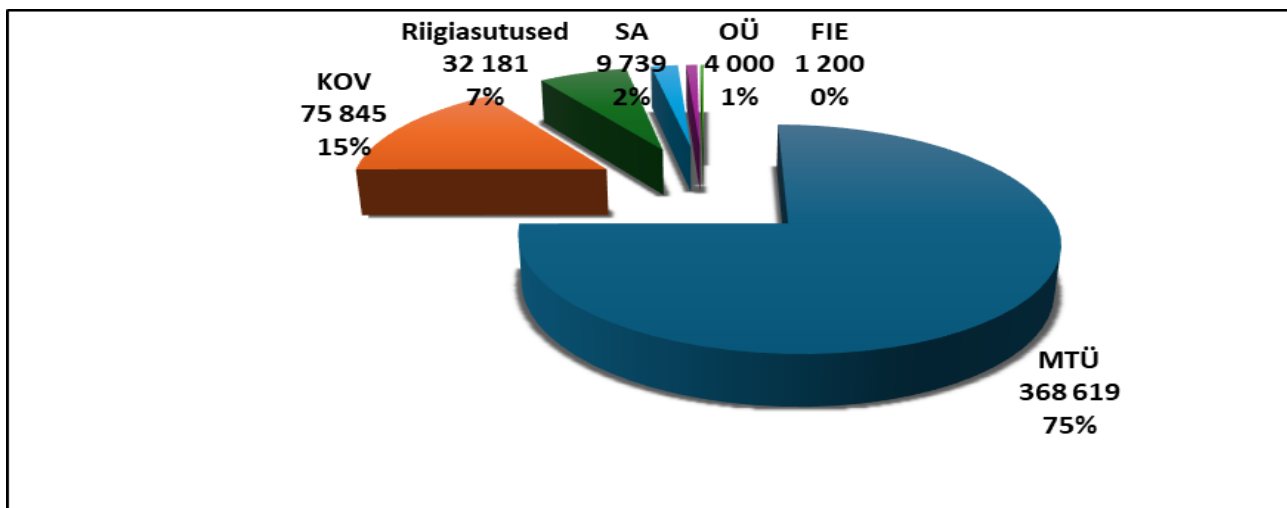
Määruse kohaselt võivad olla toetuse saajateks:

- kohalikud omavalitsused;
- riigiasutused;
- mittetulundusühingud;
- sihtasutused;
- osaühingud;
- füüsilisest isikust ettevõtjad.

Joonis 4 Toetatud projektide arv organisatsiooni õigusliku vormi järgi

Taotlejatest 43% olid mittetulundusühingud (MTÜ). Kohalikud omavalitsused ja nende hallatavad allasutused moodustasid 36%, riigiasutused 6%, sihtasutused (SA) 3%, osaühingud (OÜ) 9% ja füüsilisest isikust ettevõtjad (FIE) 3 %.

Joonis 5 Enim toetust saanud (eurodes) organisatsiooni õigusliku vormi järgi

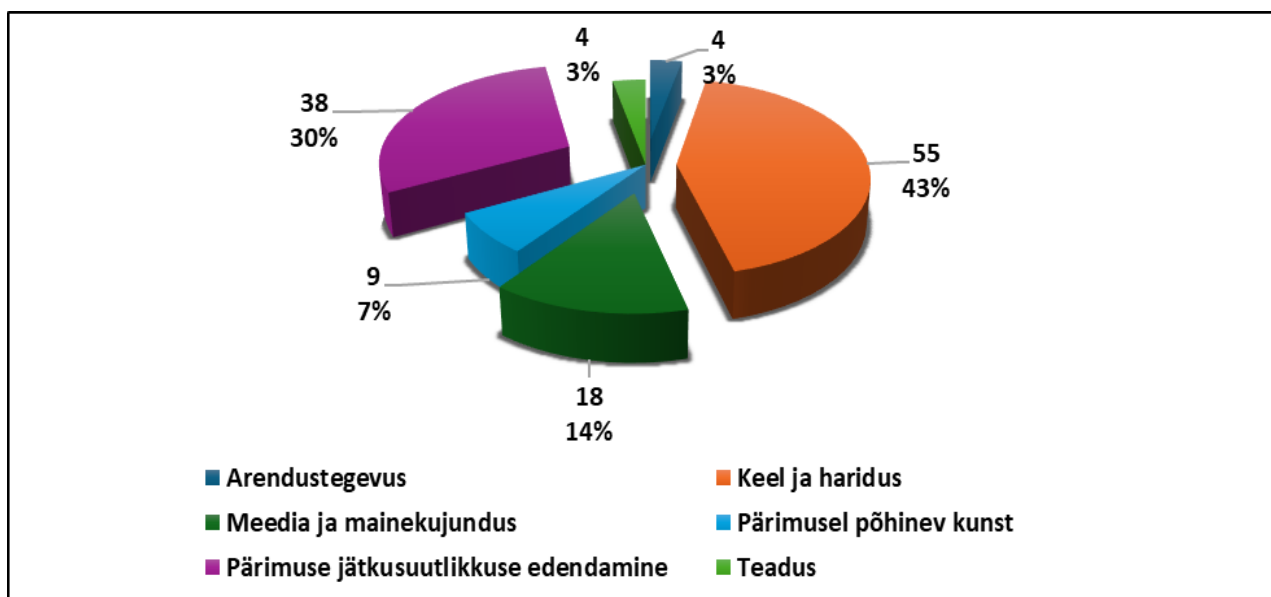
Sellest võime järeldada, et kogukonnas tegutsevad mittetulundusühingud on teotahtelised ja elujõulised ning soovivad kogukonnas pärimust elujõulisena hoida ja kultuurielu mitmekesistada.

5 Toetusmeetme valdkonnad

Vastavalt määrusele „Mulgimaa pärimuskultuuri toetamise tingimused ja kord” määratakse komisjoni poolt toetust saavale projektile valdkond. Iga esitatud projekt saab kuuluda ühte valdkonda, kuigi sageli on projektiga elluviidavad tegevused mitut valdkonda hõlmavad.

- Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine
- Pärimusel põhinev kunst
- Keel ja haridus
- Teadus
- Meedia ja mainekujundus
- Arendustegevus

Rahastamisotsuse ettepanekul langetavad komisjoni liikmed valiku ühe valdkonna kasuks, vaatamata sellele, et paljud projektid oma sisu poolest hõlmavad ka mõnda teist või lausa mitut valdkonda. Näiteks võib murdekeelne trükis olla samal ajal keele ja hariduse, pärimuse jätkusuutlikkuse edendamise kui ka meedia ja mainekujunduse valdkonna projekt. Valdkondlikus jaotuses on igale projektile määratud üks valdkond.

Joonis 6 Toetatud projektide arv valdkonniti

Vaadeldaval perioodil toetati enim projekte valdkonnas keel ja haridus (43%), mis hõlmab erinevaid keelelaagreid, mulgikeelse Tähekesse, raamatute väljaandmist ning traditsiooniks muutunud aastaringset mälumängude läbiviimist.

Keel ja haridus valdkonna järel teise suure rühma moodustab valdkond pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine (30%), selle valdkonna alla liigituvad erinevad pärimuskultuurialased sündmused, rahvarõivaste valmistamise töötubade läbiviimine ning lastele rahvarõivaste tellimised.

Tabel 4 Toetatud projektide arv valdkondade kaupa

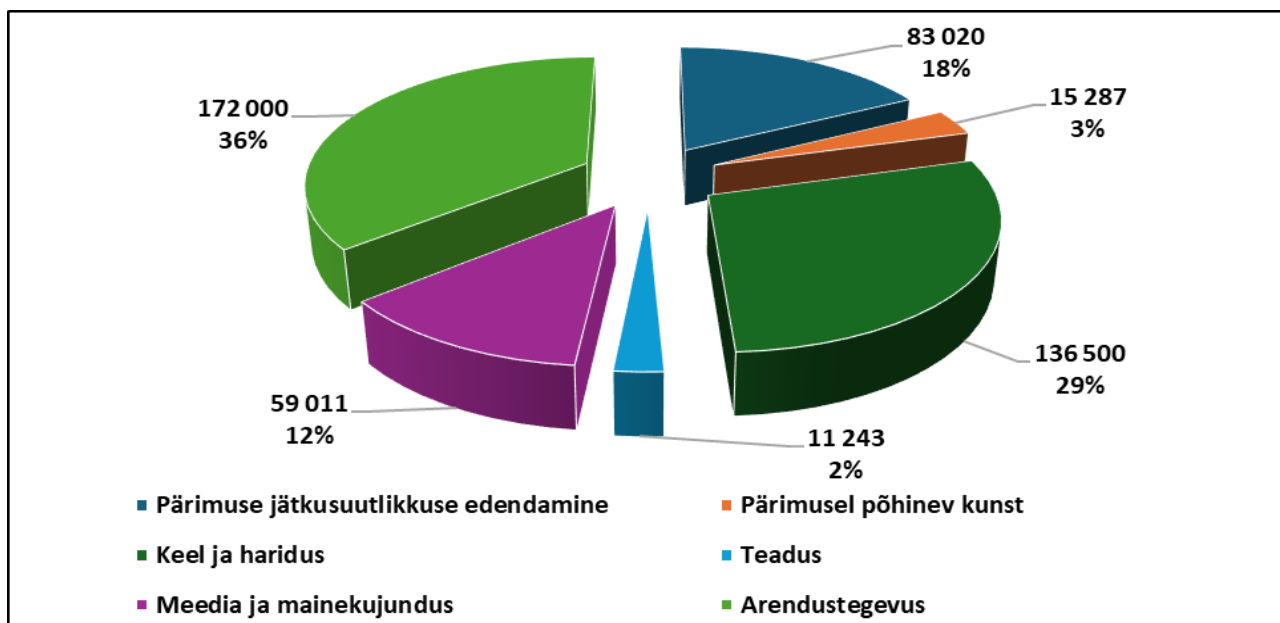
Valdkond	2022	2023	2024	2025	Kokku
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	7	10	12	11	38
Pärimusel põhinev kunst	4	1	4	-	9
Keel ja haridus	17	11	14	15	55
Teadus	-	1	1	2	4
Meedia ja mainekujundus	4	5	6	4	18
Arendustegevus	1	1	1	1	4
KOKKU	33	29	38	33	133

Enim on toetatud keel ja haridus valdkonna projekte, vaadeldaval perioodil 55 korral. Tagasihoidlikum on teaduse (4 projekti) ja pärimusel põhinev kunst (9 projekti) valdkondade toetamine.

Arendustegevuse projekte esitab katusorganisatsioon Mulgi Kultuuri Instituut, kelle omanikud on Mulgimaa kolm omavalitsust (Mulgi, Tõrva, Viljandi Vallavalitsus).

Enim on toetusmeetme perioodil panustatud keele ja hariduse valdkonda ning pärimuse jätkusuutlikkuse edendamise valdkonda. Suurimad toetussummad on eraldatud keele ja haridusvaldkonna projektidele.

Vaadeldava perioodi eraldatud toetused valdkonniti on toodud joonisel 7.

Joonis 7 Eraldatud toetussummad valdkonniti

Keele ja hariduse valdkonnale on eraldatud toetusi vaadeldaval perioodil 136 500 euro ulatuses, mis moodustab 29% toetuse eelarvest.

Tabel 5 Rahastatud projektide summad valdkondade kaupa koos eelneva aasta jäägiga

Valdkond	2022	2023	2024	2025	KOKKU
Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine	13 546	24 699	22 809	21 966	83 020
Pärimusel põhinev kunst	5 368	1 000	8919	-	15 287
Keel ja haridus	41 716	34 662	28 933	31 189	136 500
Teadus	-	3 146	2 408	5 689	11 243
Meedia ja mainekujundus	11 540	16 725	16 320	14 426	59 011
Arendustegevus	43 000	43 000	43 000	43 000	172 000
KOKKU (euro)	115 170	123 232	122 389	116 270	477 061

5.1. Pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine

Valdkonna **pärimuse jätkusuutlikkuse edendamine** eesmärgiks on tagada Mulgimaa kultuuripärandi elujõulisus ning kogukonna aktiivsus selle hoidmisel ja järeltulevatele põlvetele edasiandmisel. Oluline on pärimuskultuuriga tegelejate ja vaimse kultuuripärandi kandjate väärtustamine ning toetamine.

Toetusmeetme abil on korraldatud mitmeid mulgi rahvuslikul käsitööl põhinevaid koolitusi, mille huviliste hulk on suur ulatuses kogu Viljandimaale.

Pärimuskultuuri sündmused on tugevdanud kogukondlikke sidemeid ja identiteeti. Samuti on tekkinud ühine enesemääratlus, mille kaudu elab edasi teatud osa traditsioonidest. Avalikkusele suunatud pärimuskultuuri üritustest osavõtjate ring on avardunud. Pärimuskultuuriga tegelemine on muutunud ka laste ja noorte seas populaarsemaks ning kogukond tunneb end oma keele ja kultuuri kandjatena.

Näiteid rahastatud projektidest:

- Mulgi Vallavalitsus- Mulgi keele ja kultuuri tutvustamine Karksi-Nuia lasteaialastele läbi mänguliste praktiliste tegevuste;
- Tarvastu Muuseumi Sõprade Selts-Tarvastu pastelde õpituba;
- Tartu Ülikool- Viljandimaa rahvarõivakool“;
- Abja Lasteaed - Saatepillid Abja Lasteaia muusikalisteks tundideks;

- Tõrva Gümnaasium - Mulgi keelt, kultuuri ja kodukandi pühapaiku tutvustavad tegevused Tõrva Gümnaasiumi õpilastele;
- Karksi-Nuia Kultuurikeskus- XIV Laste pärimuspäev Väikesed Virred.

5.2. Pärimusel põhinev kunst

Valdkonna **pärimusel põhinev kunst** eesmärgiks on mitmekesistada loometegevust, tihendades seoseid pärimuskultuuri ning kaasaja kultuuri vahel.

2022. aastal MTÜ Mulgi Elamuskeskuse eestvedamisel viidi ellu projekt „Mulgi traditsioonilistel käsitööoskustel põhinevate sisustustekstiilide valmistamine“, mille käigus valmisid käsitsi kootud villased vaibad, arhailise mustri naturaalsest materjalist tikitud kardinaid ning käsitsi tikitud tumbakatted.

2020. aastal algatas Mulgi Kultuuri Instituut „Mulgi keelsete laulude konkursi“, millest on saanud traditsiooniline sündmus. Konkurss toimub üle aasta.

2023. aastal sai toetust MTÜ Mulgi Kultuuri Instituut projektile „Mulgi keelsed animatsiooni töötoad jutuvestmisfestivali Ööbikuööd raames“.

Mulgimaa kultuurielu on mitmekesistunud, toetusmeetme toel ellu kutsutud sündmused on jätkusuutlikud ning pärimus hoitud ja edasi antud.

Näiteid rahastatud projektidest:

- Mulgide Selts- Pärimuskultuuri säilitamine ja propageerimine läbi folkloorse tantsulavastuse;
- Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut- Lembit Eelmäe mulgimurdelise luulekogu käsikirja koostamine.

5.3. Keel ja haridus

Valdkonna **keel ja haridus** eesmärgiks on laiendada mulgi keele kasutamist erinevate sihtrühmade hulgas ning anda teadmisi Mulgimaa kultuuriloost ja kultuuripärandist.

Oluline on, et mulgi keel jõuaks Mulgimaal nii laste kui ka täiskasvanute igapäevasesse kasutusse. Seetõttu on väga oluline mulgi keele õpetamine igas vanusegrupis- lasteaedade keelepesad, Tartu Ülikoolis mulgi keele ja kultuuri tegevused jne.

Meetmest on toetust saanud toetust „Suur Mulgi sõnaraamat“, mille sisuline toimetamine jõuab lõpule 2025. aasta detsembriks.

Näiteid rahastatud projektidest:

- Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut- Õpetame mulgi kilt;
- Tarvastu Gümnaasium- Mulgi kultuur koolipingile lähemale;
- Mittetulundusühing Lilli Looduskeskus- Mulgi laagrid lastele Lilli loodusmajas 2023.

5.4. Teadus

Valdkonna **teadus** eesmärgiks on tagada teadusuuringute kaudu uute teadmiste saamine Mulgimaa ja selle kultuuri kohta ning teha tulemused kättesaadavaks nii uurijatele kui kogukonnale.

Teadusprojektid on spetsiifilised ning neid on esitatud vaadeldaval perioodil vähe. Antud valdkond on jäänud arengus kõige tagasihoidlikumaks.

Tartu Ülikooli projektid „Mulgi keele ja kultuuri tegevused TÜ LE keskuses“, mille eesmärgiks on Mulgimaa keelelise eripära ja kultuurilise identiteedi väärtustamine.

Eesti Kirjandusmuuseumi projektiga „Rahvaluule kogumisretkede päevikuid Mulgimaalt“ teevad rahvaluule kogujad Mulgimaa välitööpäevikud kättesaadavaks tekstidena Eesti Kirjandusmuuseumi failirepositooriumis.

Näiteid rahastatud projektidest:

- Eesti Kirjandusmuuseum- Välitööd Mulgimaal – lapsepõlve-mälestuste kogumine;
- Eesti Kirjandusmuuseum- Mulgimaa muinasjutud.

5.5 Meedia ja mainekujundus

Valdkonna **meedia ja mainekujundus** eesmärgiks on hoida ja tugevdada kohalikku identiteeti mulgikeelse meedia abil ning tõsta Mulgimaa kultuuripärandi tuntust üleriigilise meedia, infomaterjalide ja ürituste ning filmide kaudu.

Eesti Rahvusringhäälingus jätkuvad mulgikeelsed uudised Vikerraadios. Vaatamata saate lühiformaadile, jõuavad Mulgimaal toimuvad tegemised-toimetamised iganädalaselt mulgikeelsena üle Eesti.

Mulgi uudiste veerg ilmub nii Sakala veebilehes kui paberlehes. Üitsainus Mulgimaa ajaleht ilmub alates 2008. aasta suvest. Alates 2020. aasta septembrist antakse ajalehte Üitsainus Mulgimaa välja 10 korda aastas ja jagatakse kolme valla lehtede vahel.

Näiteid rahastatud projektidest:

- MTÜ Mulgimaa Peremäng- Mulgimaa Peremäng 2022;
- Mulkide Selts- Mulkide päev Mulgimaal seltsi 90. aastapäeva tähistamiseks ja mulgi kultuuri väärtustamiseks;
- Mittetulundusühing Mulgi Kultuuri Instituut- Film Mulgi pudrust UNESCOle.

5.6. Arendustegevus

Valdkonna **arendustegevus** eesmärgiks on toetada kogukonna poolt ellu kutsutud katusorganisatsiooni tegevust pärimuse hoidmiseks, tutvustamiseks ja arendamiseks.

Tänu toetusmeetme toetusele sai Mulgi Kultuuri Instituut tööle võtta mulgi keele ja kultuuri spetsialisti, mis võimaldab Mulgi Kultuuri Instituudil mulgi kultuuriga seotud tegemistesse ja laiemale tutvustamisele rohkem panustada.

Mulgi Kultuuri Instituut on mittetulundusühing, mille põhikirjaline eesmärk on Mulgimaa, mulgi keele, pärandi, identiteedi ja kultuuri hoidmine, arendamine ja tutvustamine, Mulgimaa vaimse pärandi elavas kasutuses hoidmine ja piirkonna arengule kaasaaitamine. Mulgi Kultuuri Instituut viib ellu ja korraldab eesmärkide ja põhikirjaga kooskõlas olevaid tegevusi.

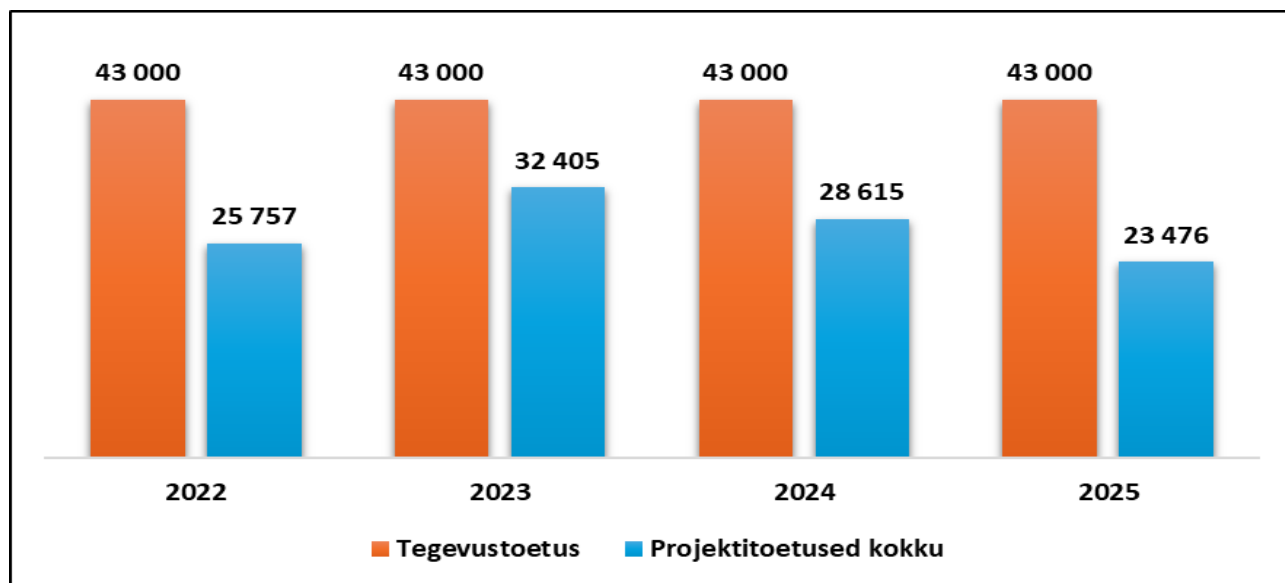
Mulgi Kultuuri Instituudi (edaspidi MKI) arengukava 2023–2030 visiooniks on mulgi keelt, kultuuripärandit, identiteeti hoidev ja arendav kompetentsikeskus, kes koostöös partneritega Mulgimaalt, kogu Eestist ja maailmast hoiab ja arendab mulgi keelt, uurib ja kannab edasi Mulgimaa ainelist ja vaimset kultuuripärandit, toetab ja kujundab mulkide ning Mulgimaa identiteeti, loob ja soodustab mulkide tuntust ja Mulgimaa head mainet, mille tulemusena on aastaks 2030 mulgi keele maine ja tuntus kasvanud ning omakultuur elujõulisem, mulkide enesetaju ning nähtavus suurenenud.

Mulgi Kultuuri Instituudi missioon on olla mulgi keelt ja kultuuri kandva piirkonna, kogukondade, organisatsioonide, pärimuse hoidjaid ning arendajaid koondav ja rikastav eestvedaja.

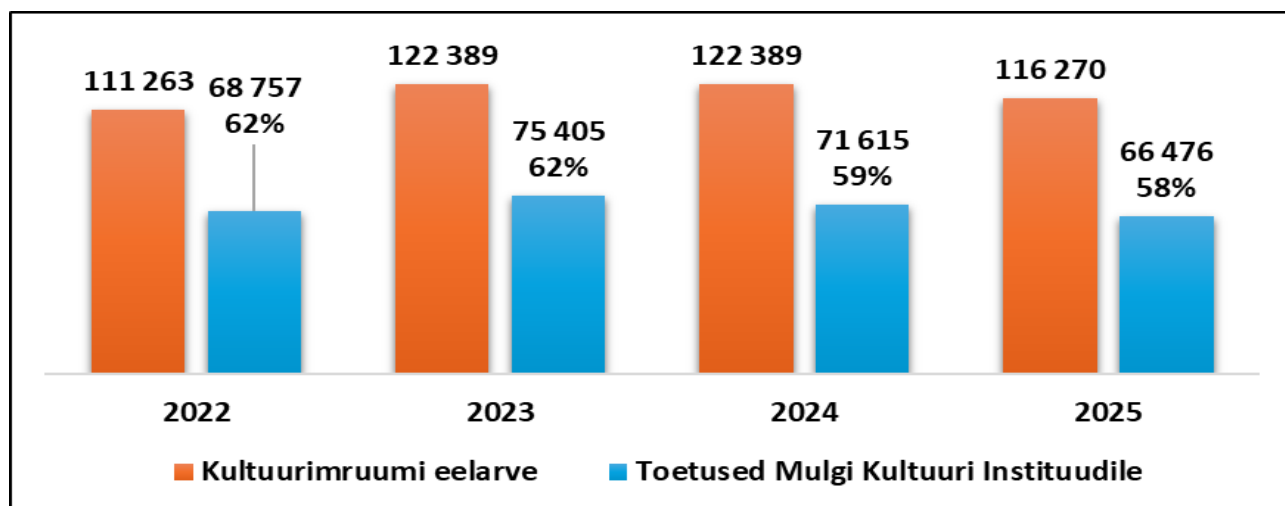
Tabel 6 Mulgi Kultuuri Instituudile eraldatud tegevus- ja projektitoetused

Aasta	Tegevustoetus taotletud	Tegevustoetus eraldatud	Projektitoetus taotletud	Projektitoetus eraldatud	Kokku eraldatud
2022	43 000	43 000	28 612	25 757	68 757
2023	43 000	43 000	33 208	32 405	75 405
2024	43 000	43 000	33 445	28 615	71 615
2025	43 000	43 000	27 098	23 476	66 476
KOKKU	172 000	172 000	122 363	110 253	282 253

Aastatel 2022-2025 on MKI-ile eraldatud tegevusteks toetust Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu summas 282 253 eurot. Tegevustoetuse taotlusi on rahuldatud küsitud summa ulatuses 100%.

Joonis 8 Tegevus- ja projektitoetuseks eraldatud summade võrdlus

Joonis 9 Mulgi Kultuuri Instituudile eraldatud arendustegvuste ja projektitoetuste osakaal kultuuriruumi eelarvest

Vaadeldaval perioodil moodustab MKI-ile eraldatud arendustoetuste osakaal koos projektidele eraldatud toetustega ca 58% kultuuriruumi eelarvest. Seega võime eeldada, et MKI-l on oma roll pärimuse edasikandmisel, arendamisel ja propageerimisel. Positiivne on instituudile antav Mulgimaa kohalike omavalitsuste toetus, mille summa kujuneb vastavalt omavalitsuste elanike arvule. Samas võib suur toetuste osakaal olla ohuks teistele organisatsioonidele, kes soovivad oma ideid toetuste abil ellu viia.

6. Perioodi 2022-2025 jooksul mõõdetavad tulemused

Mulgimaa pärimuskultuuri toetamise kokkuvõttes loendame projektide valdkondliku jagunemise sees projektide jagunemist tegevuste osas. Toetusmeetme määruuses nimetatud mõõdetavad tulemused:

- 1) esitatud ja rahastatud projektide arv;
- 2) pärimuskultuuril põhinevate sündmuste arv;
- 3) lastele ja noortele suunatud sündmuste arv;
- 4) kultuuri- ja kodulooliste uuringute arv;
- 5) trükiste ja audiovisuaalsete digitaalväljaannete arv;
- 6) mulgi keele, kultuuri- ja koduloo koolituste arv;
- 7) mulgi keelt ja kultuuri käsitlevate õppematerjalide arv;
- 8) teaduslike uurimuste, artiklite ja väljaannete arv;
- 9) mulgikeelse ajalehe ilmumissagedus.

Toetuse andjale on oluline, et piirkonnale omane keelemurak, toidukultuur, tavad, käsitööoskused ja kombestik oleks laialdaselt kasutatud piirkonna kogukondades ning teadlikkus kultuuriruumi eripärast oleks suurenenud. Kui kogukonnas on toimunud sündmusi lastele ja noortele kui ka sündmusi peredele, kus on koos ka perede erinevad põlvkonnad, siis võime väita, et toetuse andmise tulemusena on Mulgimaa piirkonnad tugeva identiteediga ning nende elanikud tunnevad ennast paikkondlike vaimsete väärtuste ja eripära säilitajate ning edasikandjatena. Samuti peavad olema teadmised talletatud trükistes või veebikeskkondades, et huvilistel oleks võimalik tunda õppida Mulgimaa piirkonna kultuuripärandit. Seega on toetuse abil loodud tingimused Mulgimaa kultuurilise omapära säilimiseks, kultuuripärandi uurimiseks, kasutamiseks ja arendamiseks.

Vaadeldaval perioodil toetati:

- pärimuskultuuril põhinevad sündmused – 46 korral
- lastele ja noortele suunatud sündmused – 26 korral
- kultuuri- ja kodulooliste uuringud – 3 korral
- trükised - ja audiovisuaalsed digitaalväljaanded – 22 korral
- mulgi keele, kultuuri- ja koduloo koolitused – 22 korral
- mulgi keelt ja kultuuri käsitlevad õppematerjalid – 11 korral
- mulgikeelse ajalehe ilmumissagedus – 4 korda aastas

7. Mulgimaa kultuuripiirkonna toetuste mõju-uuringu lühikokkuvõte

Eesti Rahvakultuuri Keskuse tellimusel viis **Antropoloogia Keskus** 2024. aasta septembrist detsembrini läbi uuringu¹, mille eesmärk oli analüüsida toetusmeetme mõju pärimuse hoidmisele ning suunata kultuuripoliitika kujundamist. Tegemist oli kvalitatiivse uuringuga, milles osales 29 Mulgimaa kultuuri- ja hariduselu eestvedajat.

Mõjuanalüüs kinnitas, et **toetusmeede on piirkonnale asendamatu ressurss**, mis annab kultuuritegevusele nähtavuse ja usaldusväarsuse. Mulgimaa kultuurilisteks eripäradeks peetakse keelt, käsitööd, rahvariideid ning **toidukultuuri** (nt mulgi puder, mulgi korp). Eriliselt positiivsena tuuakse esile mulgi pudru pääsemine UNESCO nimistusse, mis on kogukonda liitnud. Samas tunnistatakse, et võrreldes setode või kihnlastega on mulkidel oma eripärasid ja identiteeti keerulisem esile tõsta ning "pildis" olla.

Piirkonna kultuurielu iseloomustab **sõltuvus tugevatest eestvedajatest ja sädeinimestest**. Kuna paljud neist tegutsevad entusiasmist ja ilma tasuta, on ohuks läbipõlemine, mistõttu vajatakse lahendusi nende väärtustamiseks. Suhtumine pärimusse on vastakas: kultuuritöötajad peavad seda väga oluliseks, kuid tavaline elanik ei pruugi "mulgindusega" igapäevaselt suhestuda.

¹ Uuringu raport koos ettepanekutega on kättesaadav Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehel.

Kriitilise tähtsusega on noorte kaasamine. Haridusasutuste panus pärimuskultuuri edendamisse on piirkonnas ebaühtlane. Suurimaks murekohaks peetakse noorte vähest huvi pärimuse vastu. Samuti tekitab arutelusid küsimus, kui palju võib traditsioone uuendada, et need noori kõnetaksid. Ühiselt leitakse aga, et paikkondliku identiteedi edasiandmine võiks olla osa hariduslikest eesmärkidest.

Kõige rohkem vastakaid arvamusi tekitab aga **mulgi keele jätkusuutlikkus**. Need, kellel kodus mulgi keelt räägitakse ning kes on ise keele kandjad, on keele säilimise osas pigem positiivselt meelestatud. Optimistlikud on ka mitmed haridustöötajad, kes näevad mulgi keele ja pärimuskultuuri teemaliste haridusprojektide populaarsust ning mõju oma koolides. Samas kohtab ka arvamust, et mulgi keel on tänapäeval veel vaid “kõnede keel” – seda kasutatakse avalikel esinemistel, kuid tegelikult on keel surnud. Valdavam on hoiak, et keele n-ö argikasutuses säilimine on vähetõenäoline. Samas on siiski lootustandev mulgikeelsete trükiste ja õppematerjalide olemasolu, mis on keele säilimise alustalaks ja mille mõju võib olla märgatav kaugemas tulevikus.

Pärimuskultuuri edendamine nõuab **pikka vaadet** ja erinevate inimeste ning institutsioonide omavahelist tõhusat koostööd. Kuna rahastus selleks on küllaltki piiratud, tuleks läbi mõelda, kuidas väärtustada ning kaasata olemasolevaid ressursse, sh kohapealseid sädeinimesi ning pärimuskultuuri spetsialiste. Oluline oleks parandada kohalike omavalitsuste juhtide ning nende inimeste koostööd. Kuigi esineb vastastikust kriitikat, ühendab kultuurikorraldajaid ja omavalitsusjuhte **ühine eesmärk**: mulgi elu ja turismi edendamine, pärimuskultuuri silma paistmine, rohkemate noorte kaasamine ja Mulgimaa nähtavamaks muutmine.

Kogukond ootab toetusmeetmelt ja kultuurikorralduselt järgmist:

- **Järjepidevate projektide rahastamine:** edukaks peetakse pikaajalisi algatusi (nt “Õpeteme mulgi kiilt” keelepesad, laulukonkursid, konverentsid), mille jätkumine peaks olema tagatud.
- **Strateegiline rahastamine:** rahastusotsustelt oodatakse rohkem läbimõeldust ja pikka vaadet, kuid toetada tuleks ka väiksemaid “sütitavaid” algatusi, mitte ainult suuri tegijaid.
- **Mulgimaa “staari” ja atraktiivsuse leidmine:** tuntakse puudust suurtest, laia kõlapinnaga üritustest ja atraktiivsest mainekujundusest, mis aitaks piirkonnal paremini silma paista.
- **Vallajuhtide initsiatiiv:** oodatakse, et omavalitsused võtaksid Mulgimaa esiletõstmises aktiivsema rolli.
- **Mulgikeelsete trükiste jätkusuutlikkus:** õppematerjalide ja trükiste väljaandmist peetakse toimivaks ning sellega tuleb jätkata.

Pikemalt saab uuringut lugeda Eesti Rahvakultuuri Keskuse kodulehelt.

Lõpetuseks

Mulgimaa pärimuskultuuri toetamine on kaasa aidanud pärimuskultuuri sündmuste läbi viimisele, mis on tugevdanud kogukondlike sidemeid ja identiteeti. Tekkinud on ühine enesemääratlus, mille kaudu elab edasi teatud osa traditsioonidest. Avalikkusele suunatud pärimuskultuuri üritustest osavõtjate ring on aastatega suurenenud. Pärimuskultuuriga tegelemine on muutunud laste ja noorte seas populaarsemaks ning kogukond tunneb end oma keele ja kultuuri kandjatena.

Kõige enam on toetatud lastele ja noortele suunatud projekte. Projektide väljunditeks on enamasti keele- ja pärimuskultuurialased koolitused, laagrid vm sündmused ning rahvarõivaste soetamine, näiteks Mulgimaa keelepesä, Folkloorifestival Väikesed Virred, mitmed lastele mõeldud laagrid Lilli Looduskeskuses ja Mulgi Elamuskeskuses.

Palju on panustatud Mulgi pidude ettevalmistamisesse ning toetatud on Mulgi konverentside läbiviimist. Samas on toimunud mitmeid teisigi suuremaid ja väiksemaid festivale, pärimuspäevi ja sündmusi, näiteks Hendrik Adamsoni nimeline murdeluulevõistlus, Mulgi Uhkuse välja andmine.

Jätkunud on toetused mulgi keele ja kultuuri õppimiseks, sh teisedki haridus- ja keeleprojektid, keelepesad, õppematerjalide koostamine-trükkimine, uuringud.

Toetatud on raamatute ja perioodika koostamist ja trükkimist, CD-de avaldamist, näiteks Mulgi suur sõnaraamat, Täheke mulgi keeles, Mulkide Almanak. Samuti toetatakse ERR-i mulgikeelseid uudiseid.

Perioodi jooksul on toetatud igal aastal ajalehe Üitsainus Mulgimaa väljaandmist Mulgi Kultuuri Instituudi poolt. Leht ilmub neli korda aastas ning leitavad ka virtuaalselt internetist.

Vähem on esitatud teaduslikke uurimusi ning mulgi keelt ja kultuuri käsitlevaid õppematerjale. Enam on toetust saanud Tartu Ülikooli Lõuna-Eesti keele- ja kultuuriuuringute keskuse mulgi keele ja kultuuritegevused Tartu Ülikoolis ja Eesti Kirjandusmuuseumi projektid.

Läbi projektiideede ja nende rahastamise on suures osas mulgi keel ja kultuuripärand saanud väljundi, mida ilma toetusmeetmeta ei oleks võimalik selles mahus teostada. On toetatud uusi põnevaid ideid kui ka juba eelmisel perioodil alustatud pikaajalisi projekte, mille tulemusena teadvustatakse aina enam Mulgimaa erisusi ja omapära.

Mulgi keelt ja kultuuripärandiga seotud traditsioone on rohkem teadvustatud ning Mulgimaa inimesed tunnevad end oma keele ja kultuuri kandjatena. Mulgi Kultuuri Instituudi tegevus on kultuurielus nähtavam ja sisukam.

Oluline, et seni tehtu ei kaotaks järjepidevust ja käivitatud protsesside tulemusena oleks Mulgimaa tugeva identiteediga piirkond ning elanikud tunneksid ennast paikkondlike vaimsete väärtuste ja pärimuse edasikandjatena.

Mulgimaa pärimuskultuuri toetusmeetme abil toimuvate ettevõtmiste kinnistamiseks on vaja jätkata toetusmeetme poolset kogukondlike tegevuste toetamist.

*Kokkuvõtte on koostatud perioodil september-detsember 2025
Kokkuvõtte koostamisel on kasutatud toetusmeetme komisjoni liikmete poolt edastatud tagasisidet
Kokkuvõtte on kinnitatud komisjoni e- koosolekul **29.12.2025.a.**
Kokkuvõtte koostas: Merike Soomets
toetusmeetme koordinaator*